R O Z (H R A) N Í

Lipnice nad Sázavou / AT4

Klára Baďurová / LS 2020
15120 Ústav krajinářské architektury

ATELIER SALZMANN

FAKULTA
ARCHITEKTURY
ČVUT V PRAZE

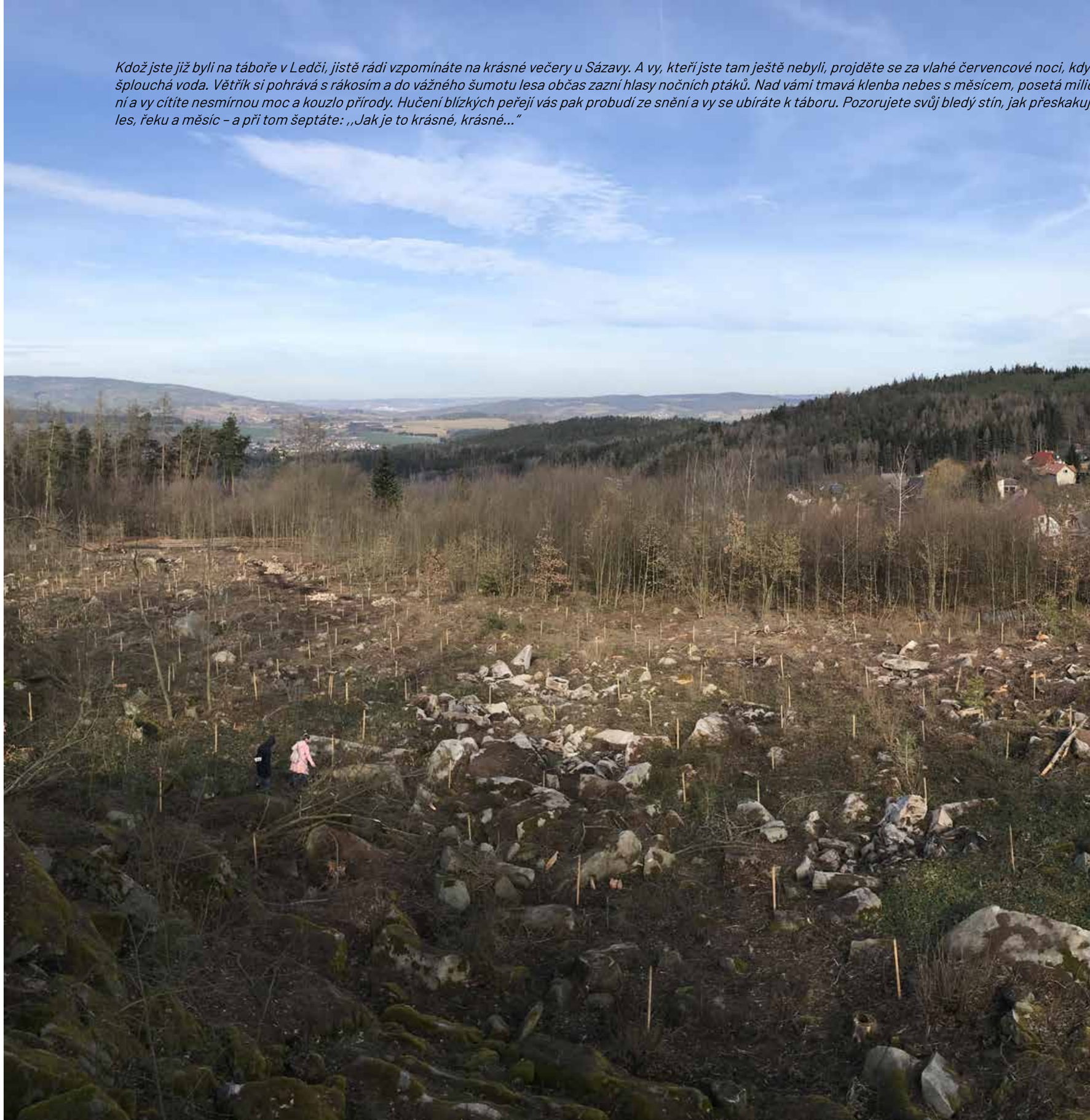

Kdož jste již byli na táboře v Ledči, jistě rádi vzpomínáte na krásné večery u Sázavy. A vy, kteří jste tam ještě nebyli, projděte se za vlahé červencové noci, kdy
šplouchá voda. Větřík si pohrává s rákosím a do vážného šumotu lesa občas zazní hlasy nočních ptáků. Nad vámi tmavá klenba nebes s měsícem, posetá milio
ní a vy cítíte nesmírnou moc a kouzlo přírody. Hučení blízkých peřejí vás pak probudí ze snění a vy se ubíráte k táboru. Pozorujete svůj bledý stín, jak přeskakuj
les, řeku a měsíc – a při tom šeptáte: ,,Jak je to krásné, krásné…"

je měsíc v úplňku, kus proti proudu, a poslouchejte krásnou hudbu přírody. Za vašimi zády tiše šumí les a u nohou ony jiskřivých hvězd. Porozumíte všem těm zjevům, vší té kráse? Tajemný svit měsíce působí ve vašem nitru rozechvě- e kameny a kořeny stromů – a ani necítíte chlad noci. Ve spícím táboře se opřete o svůj stan, podíváte se naposled na

- J. Foglar – Jestřáb

krajinná morfologie S	radikální zmenšení plochy sadů = rozrůstání zemědělské plochy W
O	T
obnova zaniklých krajinných pěších cest spojující se s dalšími obcemi	úplný zánik dlouholetých sadů (ve většině případů tvořící rozhraní města a krajiny)

ANALÝZY

Lipnice nad Sázavou je město 12 km západně od Havlíčkova Brodu (ležící současně ve stejnojmenném okrese) v kraji Vysočina.
Současně zde žije asi 654 obyvatel (převažující věková struktura je kolem 70 let)
V současnosti je tu jedna devítiletá základní škola. Lipnice byla střediskovou obcí už od středověku, dodnes je např. základní škola jedním z faktorů,
díky které je v obci víc dětí.
V historii bylo současné město pouze obcí. Na základě historických faktů a žádosti obyvatel a představitelů obce byl v roce 2019 Lipnici nad Sázavou udělen statut města.
Celé město bylo formováno na žulovém podloží.
V lomu u Lipnice se žula těží už přes 80 let a minimálně dalších 50 ji ještě čeká.
Jde o lipnickou žulu, která se používá pro ušlechtilé kamenické výrobky.
Základní technika těžby kamene z lomu je odstřel. Rozhoduje se o typu trhaviny v závislosti na tom, jestli má být výsledkem štěrk nebo blok.

Některé ze žulových lomů se nachází na značené stezce s názvem - Lipnický triptych. Jedná se o skalní reliéfy sochaře Radomíra Dvořáka (Bretschneiderovo ucho, Ústa pravdy a Zlatý Voči. Dnes je k nim cesta hůře přístupná, vzhledem k popadaným stromům přes cestu, které tvoří bariéru, možná i mylný dojem o tom, že lomy již zanikají.

Taktéž je možné využít Lipnický okruh vedoucí přes starý hřbitov, zbytky městské brány a zřícenině Bílé věže, která dříve sloužila jako věž, chránící hrad proti nepřátelským vojskům.

Lipnice nad Sázavou leží v obkopení 3 měst (S - Světlá nad Sázavou, J - Humpolec, V - Havlíčkův Brod). Lipnice je od středověku střediskovou obcí (včetně základní 9leté školy, kterou navštěvují děti z okolních vesniček).

Je oblíbeným turistickým a výletním místem, které každoročně navštíví na 60 tisíc návštěvníků. S místem jsou spojeny významné osobnosti mezi které patří spisovatel, publicista a novinář Jaroslav Hašek, který zde prožil jen velmi krátký úsek svého života, ale zanechal zde nesmazatelnou stopu. Napsal zde část světoznámého románu Osudy dobrého vojáka Švejka.
Jeho památník umístěný u domku, kde spisovatel žil a hostinec ‚U české koruny', kde svou knihu psal mohou lidé navštívit po celý rok.
Okolí Lipnice nad Sázavou je krajinářsky velmi různorodé
(tvoří ho kilometry zelených lesopásů, bohatá vodní infrastruktura
a mnoho zemědělských ploch).

Na prvním vojenském mapování je ve výřezu vidět okolí Lipnice ve 2. pol. 18. stol.
Významnými krajinnými prvky byly především lesy a vodní plochy.
Lipnice byla vodou a lesy obklopena. Mohl to být živý plot samotného sídla.
Lesy, které leží na seeru Lipnice zdobí území dodnes.

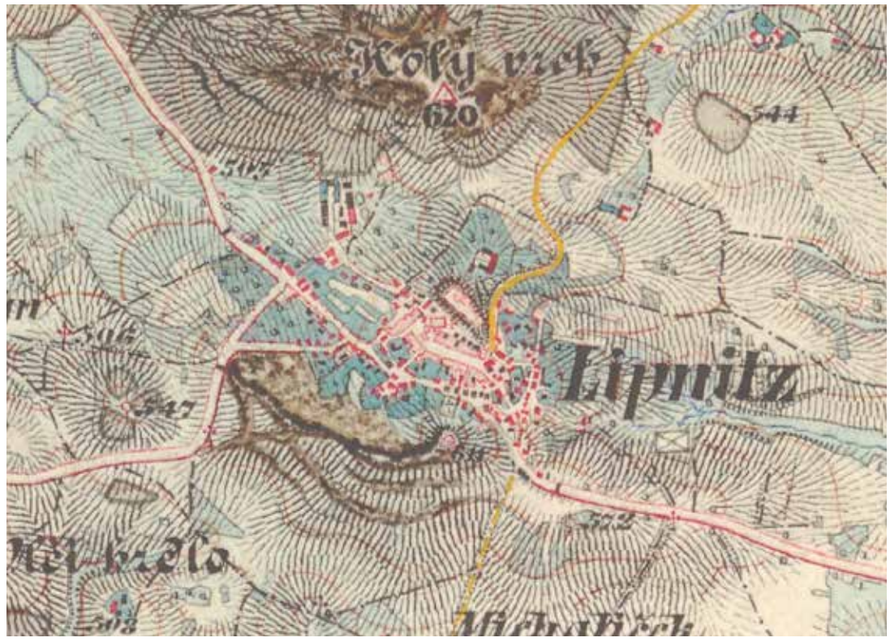

Ve výřezu II. vojenského mapování z I. pol. 19. století je zachycena struktura sídla.
Sídlo nebylo formováno jen hradem, ale také hlavní komunikací vedoucí z přes Dolní město, Lipnici až do Havlíčkova Brodu.
Komunikace je funkční do dnes.
Hlavní náměstí bylo svou polohou mezi hradem a touto komunikací.

Na státní mapě z roku 1954 je znázorněna situace terénní reliéfu, ze které je zřejmé, že toto město vzniklo díky lipnickému hradu, který stojí na strategickém místě, na kopci. Město se poté formovalo ve svahu kolem hradu.

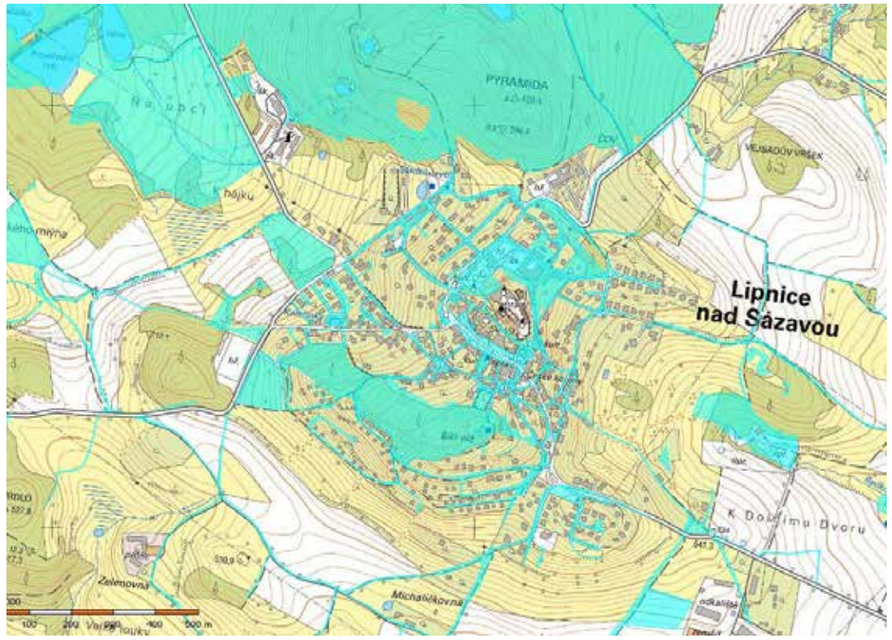

Na mapě majetkových poměrů je modře vyznačeno, co je v majetku města Lipnice.
Jde především o lesní a zemědělské plochy a silniční komunikace.

http://oldmaps.geolab.cz/
https://nahlizenidokn.cuzk.cz/

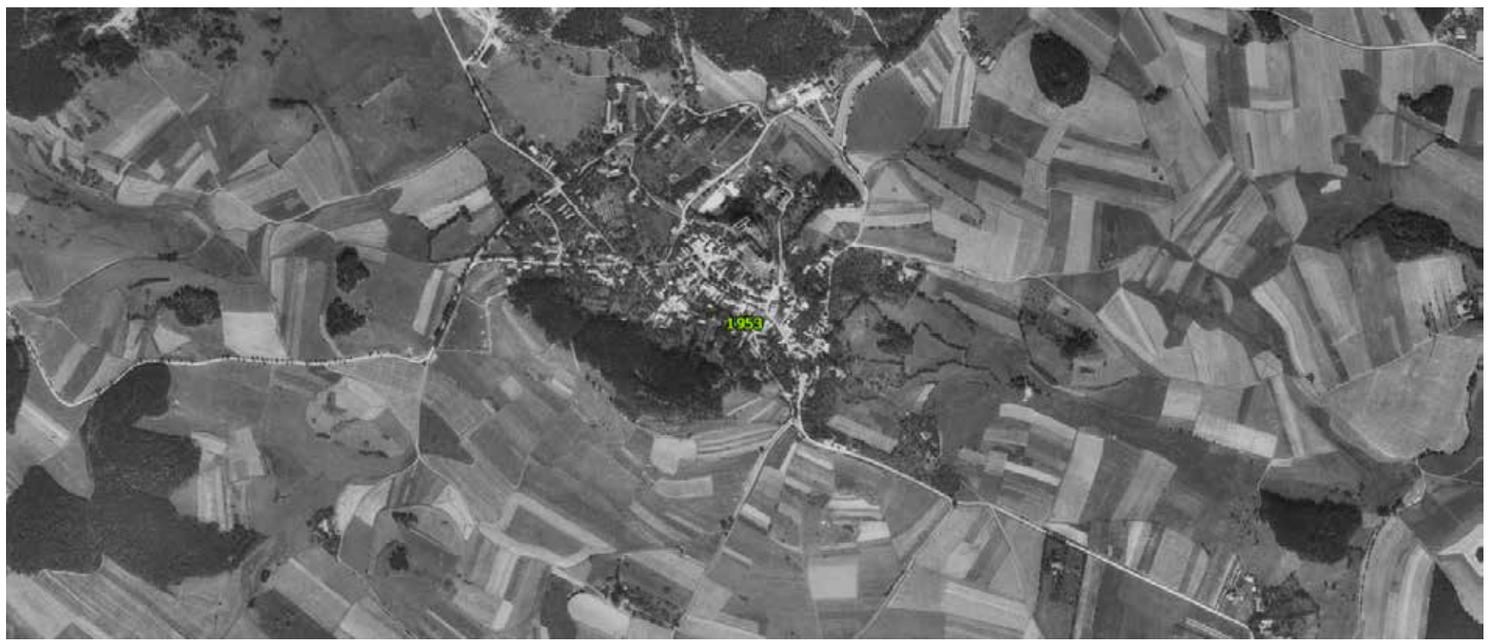

https://nahlizenidokn.cuzk.cz/

Na horním snímku z roku 1953 je zdokumentován krajinný ráz kolem Lipnice. Převažujícím prvkem byly především zemědělské plochy, které z leteckého snímku velmi zajímavou šachovnicovou strukturu. Remízky a části lesních porostů byly především uvnitř města.
Na současném leteckém snímku je vidět, že se krajinný ráz radikálně změnil a místo zemědělských ploch zde dominují zelené pásy, malé remízky nebo části patřící severnímu lesu. V současnosti je tamější krajina mnohem lépe chápána a lidé si ji chrání. Remízky jsou většinou na místech s vyvýšeným terénem z důvodu menšího zásobování podzemní vodou v těchto místech - především dřeviny mohou takhle přežít.

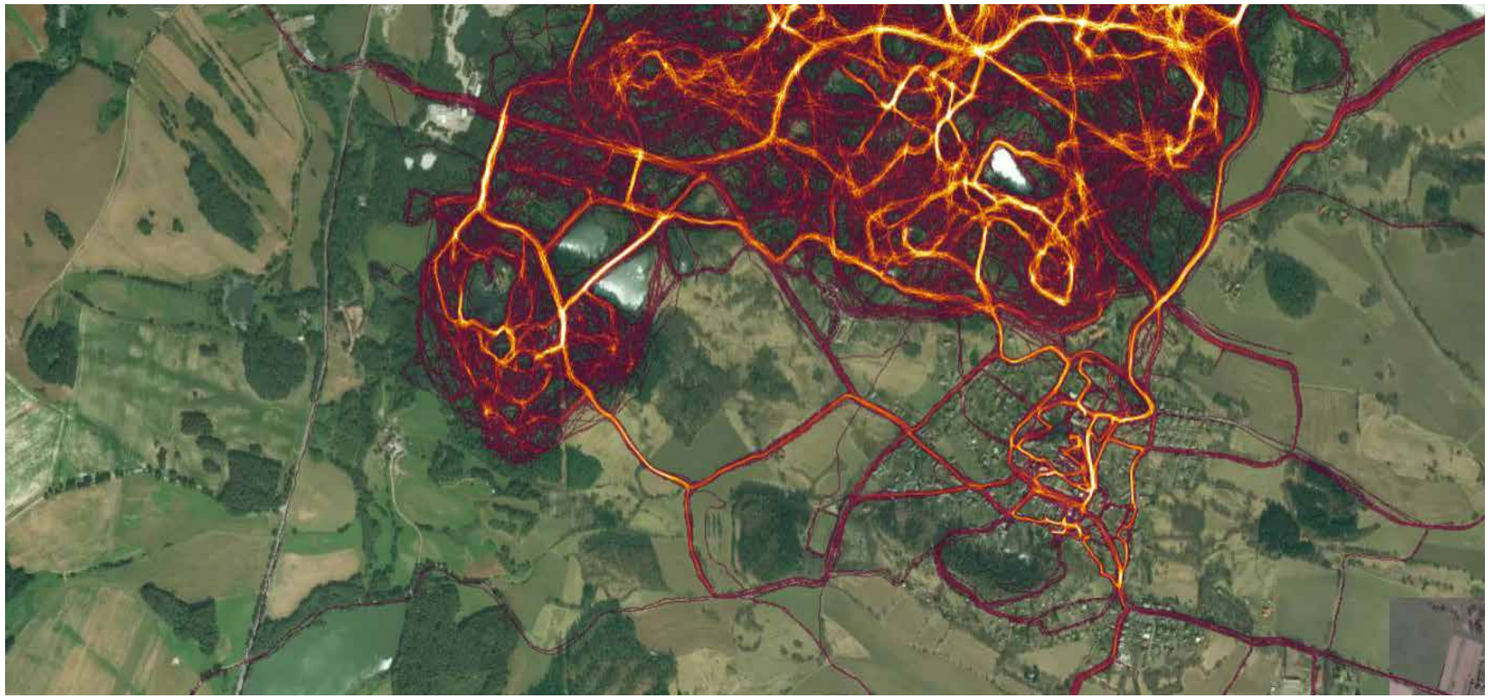

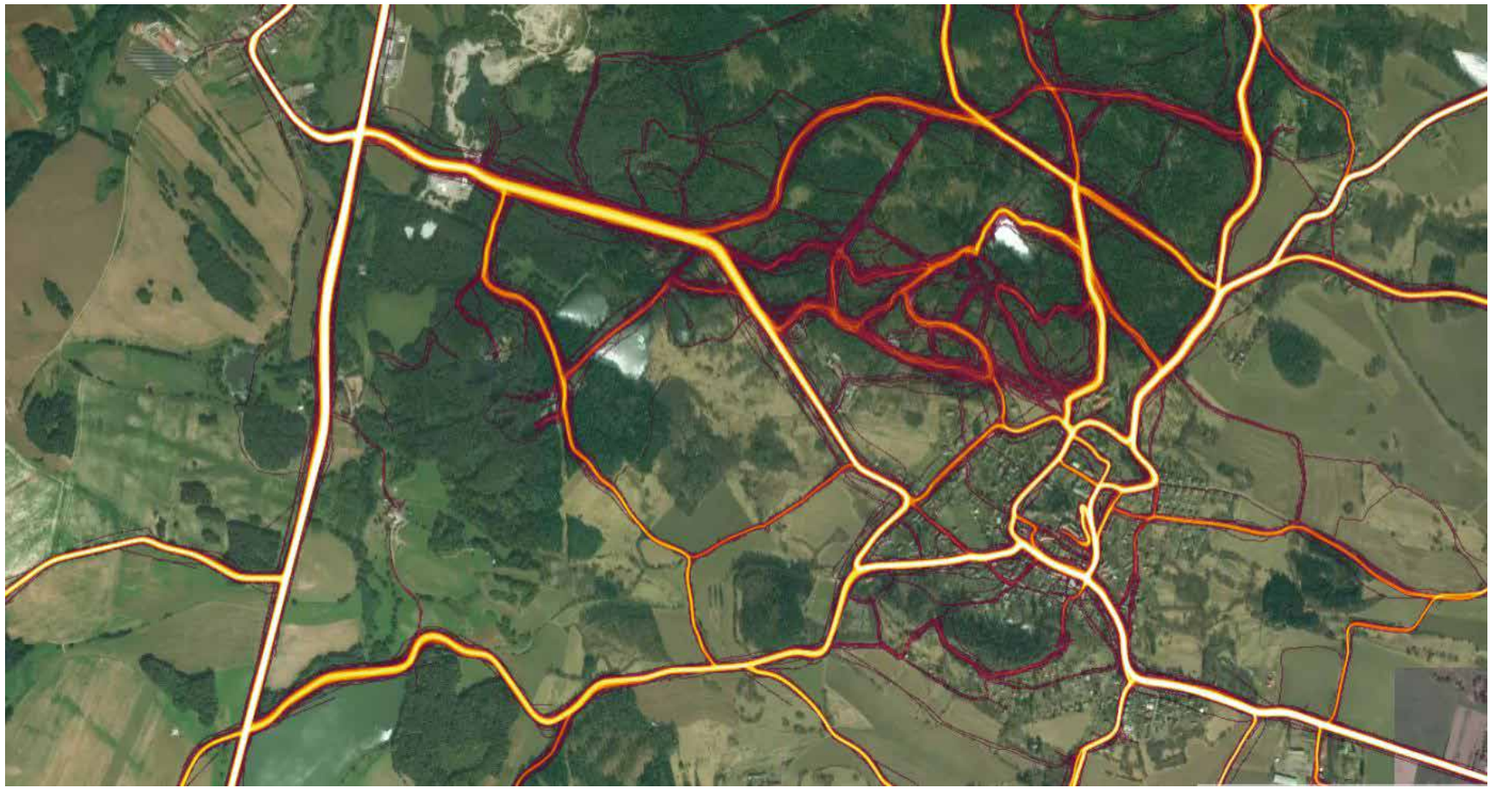

Na těchto mapách je znázorněn pohyb lidí.
Na první mapě se jedná o pěší pohyb, kde je zřejmé, že lidé tráví svůj čas především v lesích a v centru města.
Na druhé mapě jde o pohyb cyklisty, a nejvíce frekventovanými cestami jsou především silniční komunikace, lesy v tomto případě nehrají tak významnou roli.
Škála barev - bílá (nejsilnější, nejfrekventovanější), vínová (nejslabší)

https://www.strava.com/heatmap

veř. / soukromý prostor

veř. doprava / pěší prostor

veř. / soukromý prostor -fyzický kontakt s fasádou

sady mezi krajinou a městem

terenní modulace rozděluje prostor

ROZHRANÍ

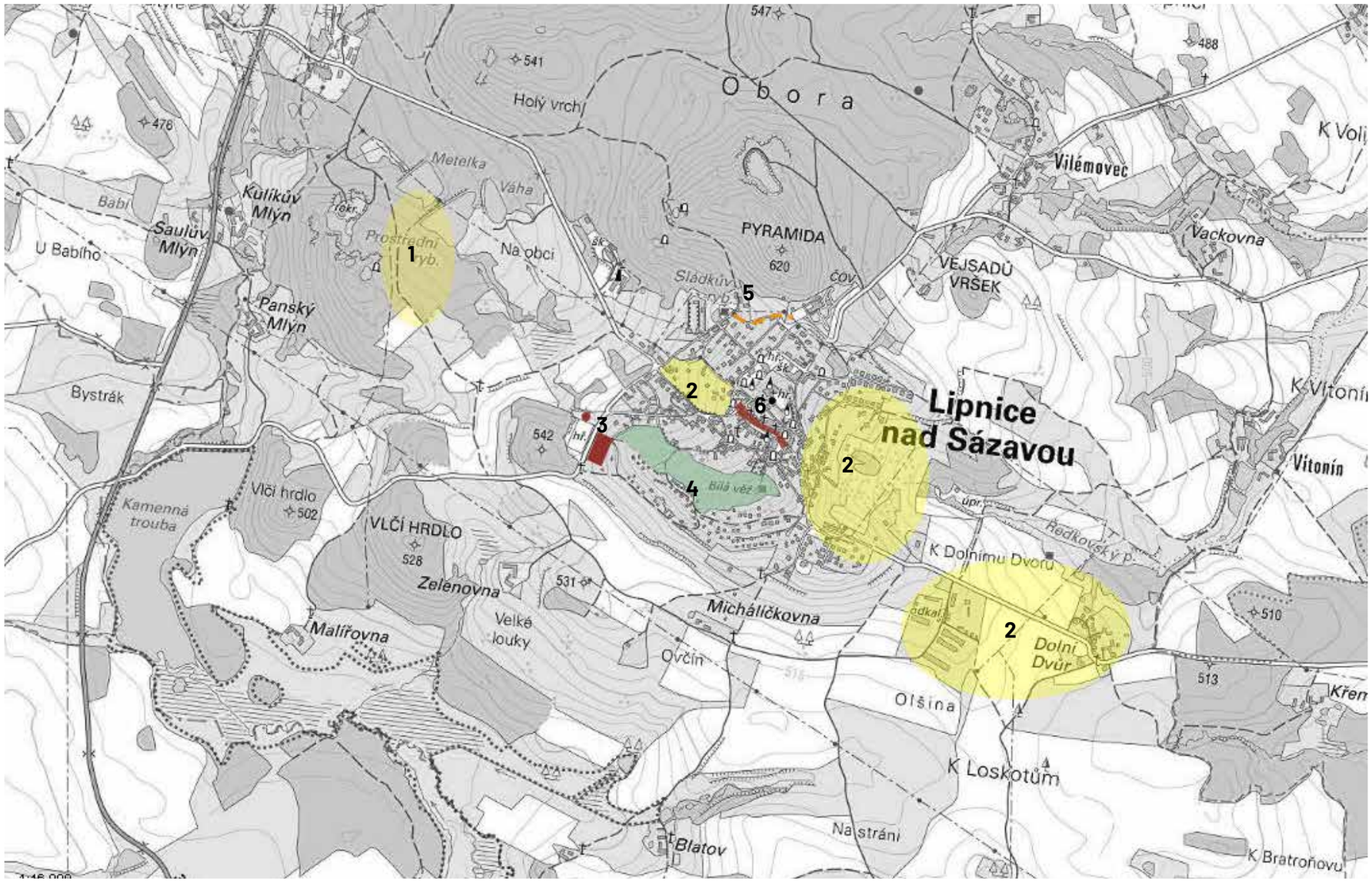

https://nahlizenidokn.cuzk.cz/

PROBLÉMY V ÚZEMÍ A PŘILEHLÉ OKOLNÍ KRAJINĚ

1 ŠPATNĚ PRŮCHOZÍ STEZKA VEDOUCÍ KE ,,ZLATÝM VOČÍM"
v okolí prostředního rybníku a Zlatých vočí je cesta špatně přístupná z důvodu množství popadaných stromů přes cestu, způsobuje komplikace s pěším cílem

2 MÍSTO BÝVALÝCH SADŮ - OBNOVA, NAVRÁCENÍ
ve 2. polovině 20. století bylo na území kolem Lipnice mnoho sadů, i kolem silničních komunikací, dnes je na ně ve většině míst jen pozůstatek

3 KONTAMINOVANÉ MÍSTO V BLÍZKOSTI HŘBITOVA
v těsné blízkosti hřbitova se nachází v katastru evidované kontaminované místo po bývalé skládce

4 OBNOVA LESNÍHO POROSTU V RÁMCI MĚSTA
z důvodu napadení lesního porostu kůrovcem došlo k vykácení k velké části lesního porostu v rámci
města

5 NEVHODNÝ TYP ROZHRANÍ
na některých místech v rámci města se objevuje nevhodné rozhraní vůči okolní krajině
(např. : mezi silniční komunikací a volnou krajinou rozestavěná betonová zídka, nevhodná
šíře chodníku...)

6 HLAVNÍ NÁMĚSTÍ
hlavní náměstí, které je nejfrekventovanějším místem pro místní i turisty nepůsobí jako jeden celek,
některé části jsou odděleny zbytečnou drobnou bariérou a nefunkčními prvky

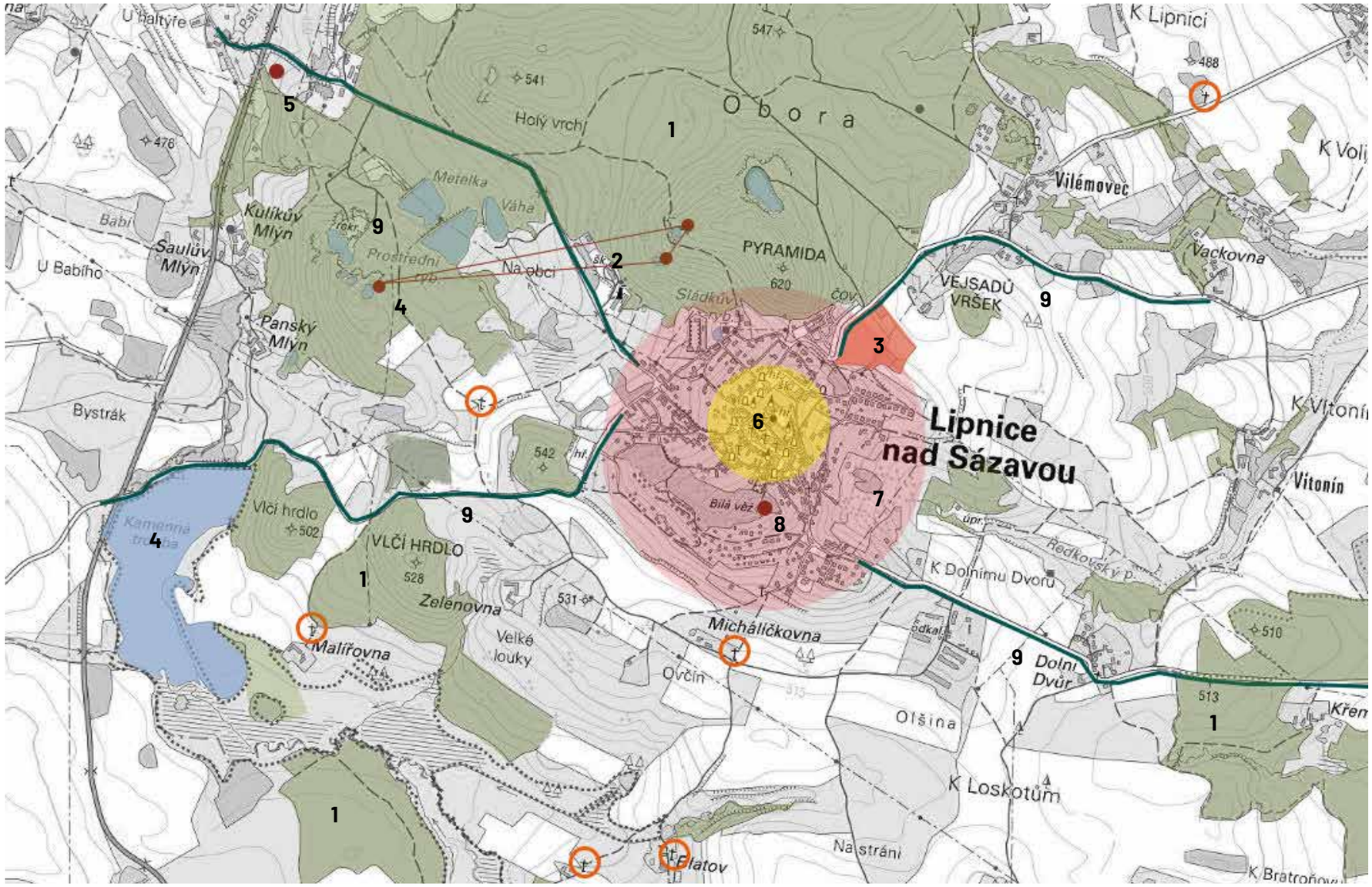

https://nahlizenidokn.cuzk.cz/

HODNOTY ÚZEMÍ A BODY ZÁJMU

1 HUSTOTA LESNÍHO POROSTU
celé město je obklopeno bohatým lesním porostem, který vytváří lepší prostor pro rekreaci a zemědělství
na jeho okrajích vznikají další chatové osady

2 LIPNICKÝ TRIPTYCH
v lomech nacházející se v blízkosti Lipnice nalezneme skalní reliéfy sochaře Radomíra Dvořáka -
Bretschneiderovo ucho, Ústa pravdy a Zlatý voči.
Jsou součástí turistických stezek.

3 SADY PŘECHÁZEJÍCÍ VE VOLNOU KRAJINU
na okraji města se nachází, které díky své poloze umožňuje i impozantní výhled do krajiny.
vytváří tak místo pro relaxaci a jsou skvělým příkladem rozhraní mezi městem a krajinou.

4 VODNÍ PLOCHY
vodních ploch je na území Lipnice velmi mnoho z důvodu stékání dešťové vody z vyvýšených míst do okolní krajiny. Mnoho z nich se nachází v lesích a vytváří tak místo pro odpočinek. Největší z nich, Kamenná trouba, je v letních měsích velmi navštěvovaným místem.

5 HLAVA XXII
Na louce vedle silnice mezi Lipnicí a Dolním Městem stojí pomník Jaroslava Haška. Jedná se o
osmnáctitunovou hlavu z lipnické žuly, kterou sem umístil sochař Radomír Dvořák. Monument dostal
název Hlava XXII, podle slavného protiválečného románu amerického spisovatele Josepha Hellera.
Opět je součástí turistických stezek.

6 POLOHA CENTRA A HRADU
Nejen hrad, ale i celé historické centrum leží na vrcholu kopce města Lipnice. Celá struktura centra tak působí více reprezentativněji, nejen z hlediska historického.

7 FORMULACE ZÁSTAVBY
město se začalo rozvíjet kolem centra a hradu a je zde kladen velký důraz na terénní reliéf. Lipničtí
obyvatelé vnímali výjimečnost krajiny už v historii, proto se zástavba formovala ve svahu a v místě lesního porostu se mu místo kácení lidé vyhnuli.

S důvodem obnovy kostelů na Vysočině vzniklo v roce 2001 občanské sdružení.
Lidé se snaží, aby mohli sloužit svému původnímu účelu, ale také jako místo pro setkávání lidí.
Díky sdružení se kostely staly cílem mnoha poutníků, věřících i nevěřících.
Jsou nedílnou součástí vysočinské krajiny i kultury, protože díky mnoha generacím se kostely zachovaly do dnešních dnů.
Dodnes zde žijí lidé, kterým osud kostelů není lhostejný, a kteří se o ně starají.

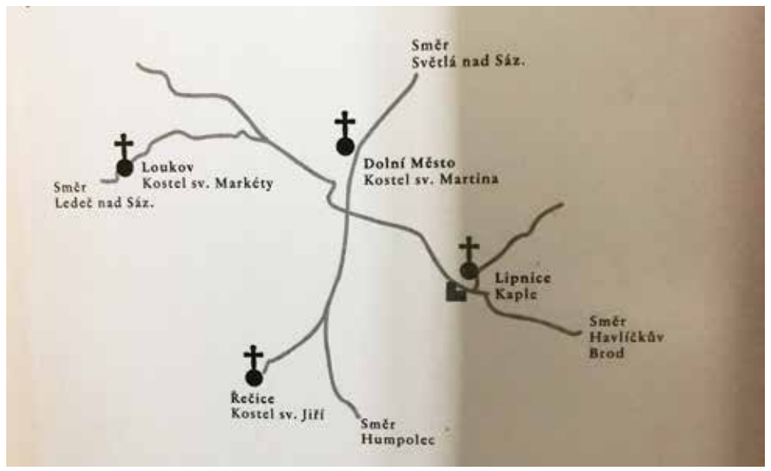

8 BÍLÁ VĚŽ
Zřícenina předsunuté bašty hradu Lipnice na protilehlém návrší nad opačnou stranou městečka.
Na lipnickém hřbitově, který se nachází přímo pod Bílou věží, je pochován Jaroslav Hašek.

9 KOMUNIKAČNÍ SPOJNICE
4 hlavní komunikace vedoucí z města do okolních větších měst (Světlá nad Sázavou, Humpolec,
Havlíčkův Brod. Lipnice vytváří strategický komunikační bod mezi nimi.

SMÍRČÍ KŘÍŽE
v kraji Vysočina najdeme spoustu smírčích křížů. (připomíná tak poutnickou krajinu) a vytváří tak
významnou kulturní i krajinnou hodnotu území.

Okolí Lipnice nad Sázavou je krajinářsky i morfologicky velmi různorodé (tvoří ho kilometry zelených lesopásů, bohatá vodní infrastruktura a mnoho zemědělských ploch).
Ve svém návrhu se věnuji parcelaci místa ležícího na rozhraní města a lipnické krajiny, mezi kamenosochařským střediskem a tamější zástavbou. Svým charakterem umožňuje ideální podmínky pro další zástavbu a místo k příjemnému bydlení.

KONCEPT

poloha území v rámci města Lipnice

CHARAKTER OKOLÍ

obnova ovocných sadů

kontakt sídla s přírodou

atmosféra / genius loci

REFERENCE

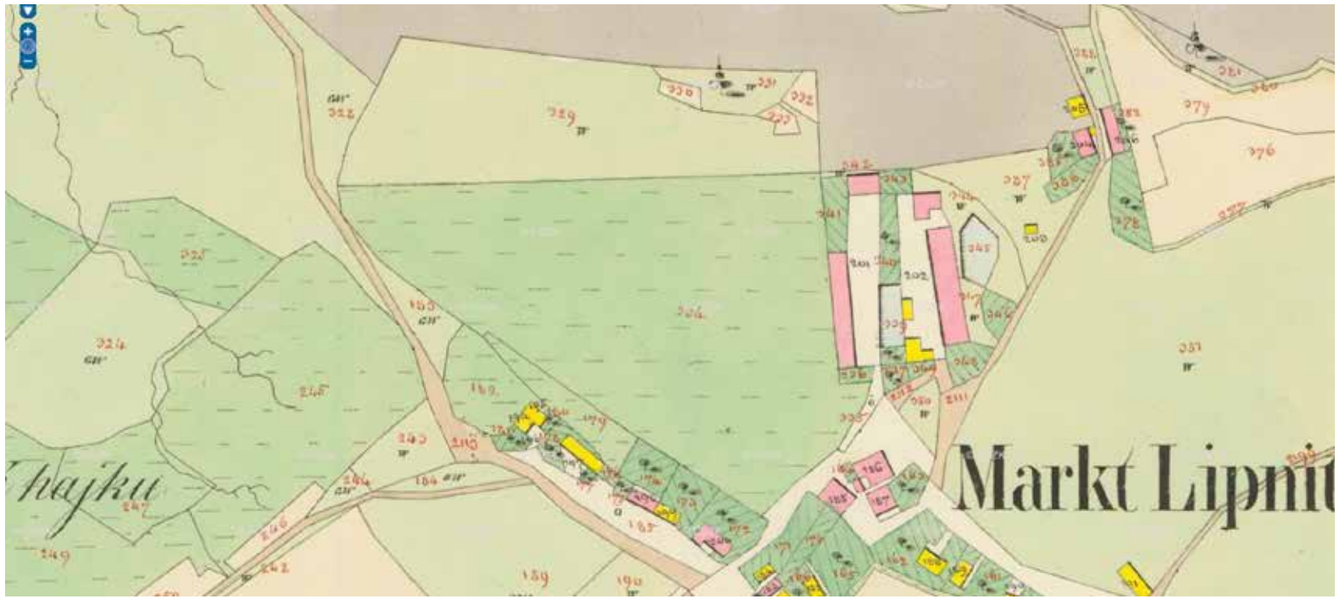

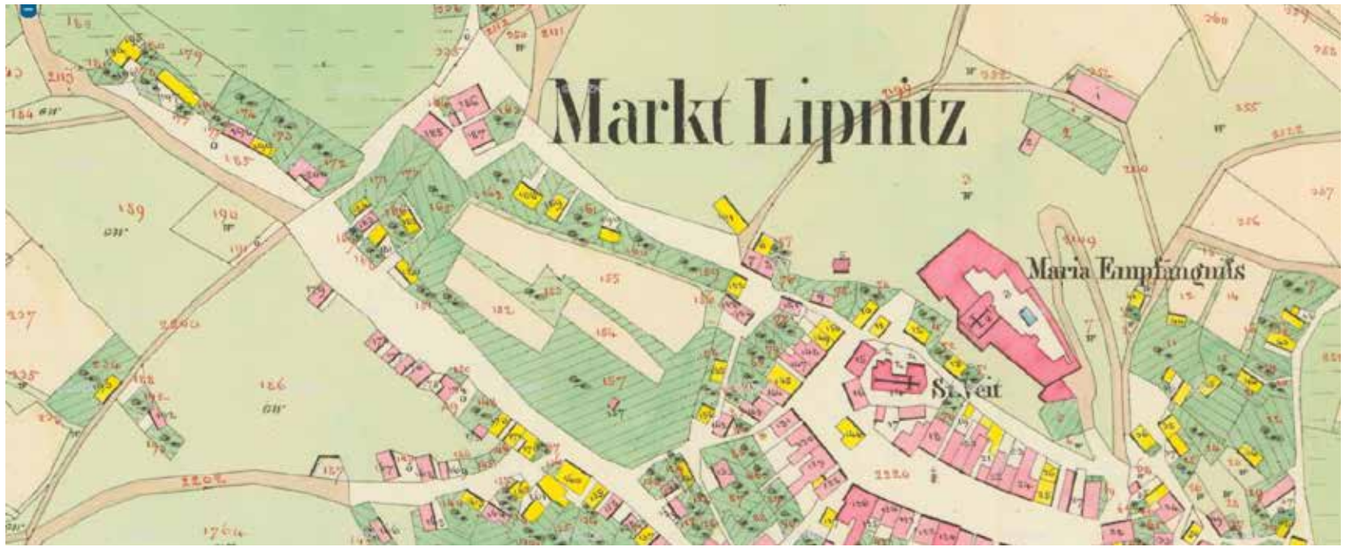

Na indikační skica stabilního katastru (1.mapa) je dobře vidět, že území se dodnes nějak výrazně neměnilo. Pouze les se rozrostl.
Na císařských otiskách je rozpoznatelné, že na východní straně území se nacházel statek a parcelace se dodnes moc nezměnila.

https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/pohledy/archiv.html

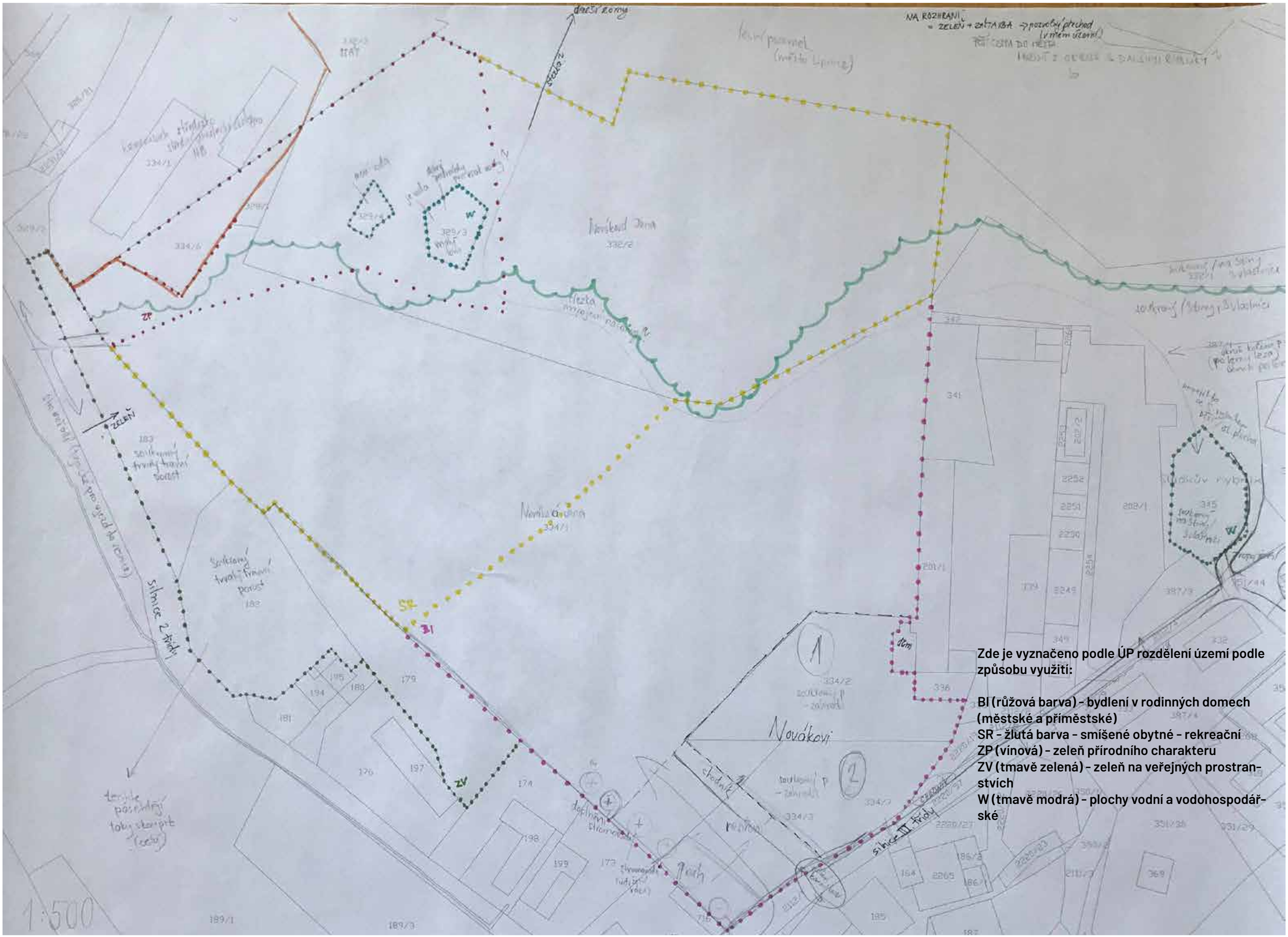

Zde je vyznačeno podle ÚP rozdělení území podle způsobu využití:

BI (růžová barva) - bydlení v rodinných domech (městské a příměstské)
SR - žlutá barva - smíšené obytné - rekreační
ZP (vínová) - zeleň přírodního charakteru
ZV (tmavě zelená) - zeleň na veřejných prostranstvích
W (tmavě modrá) - plochy vodní a vodohospodářské

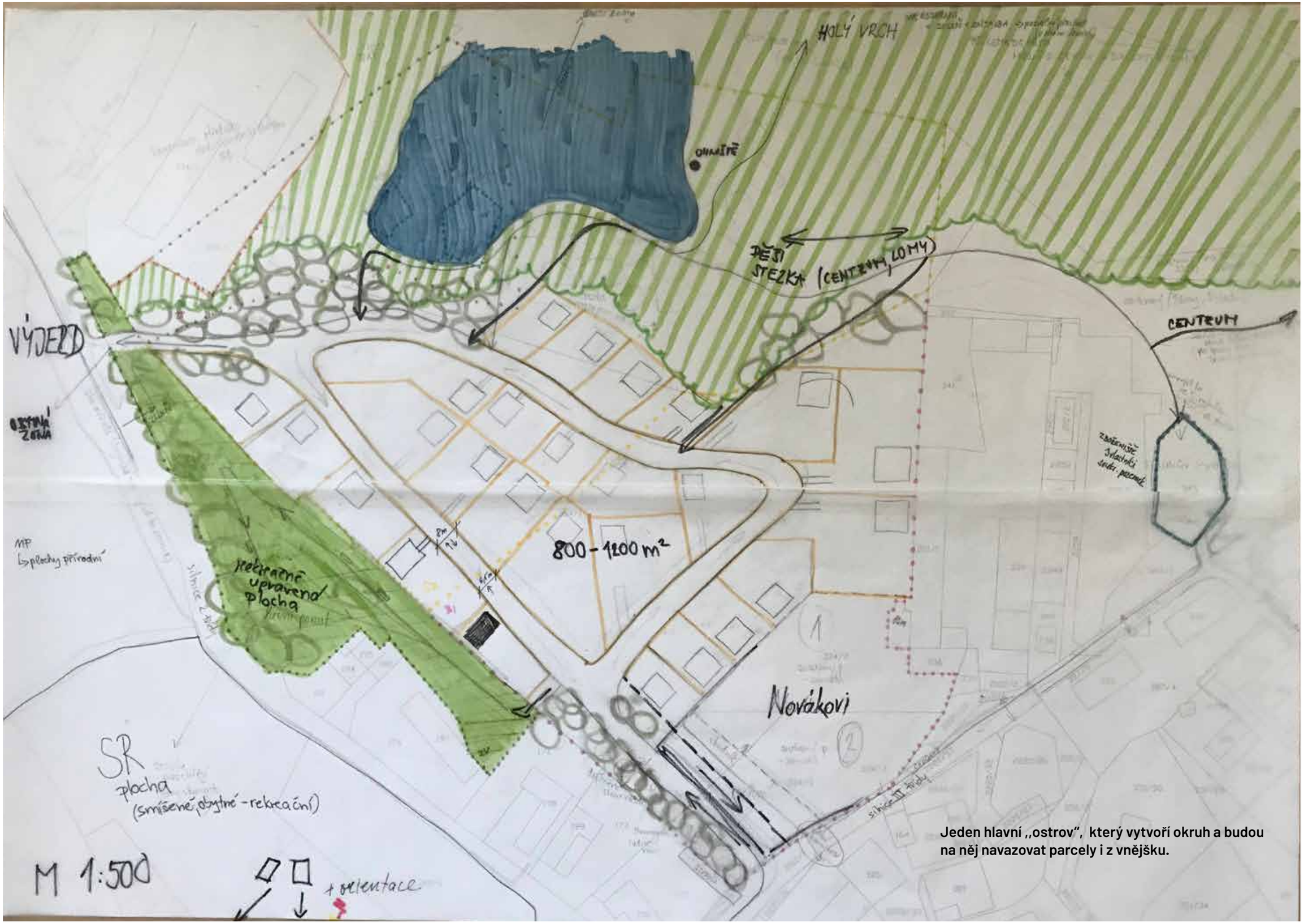

Jeden hlavní ,,ostrov", který vytvoří okruh a budou na něj navazovat parcely i z vnějšku.

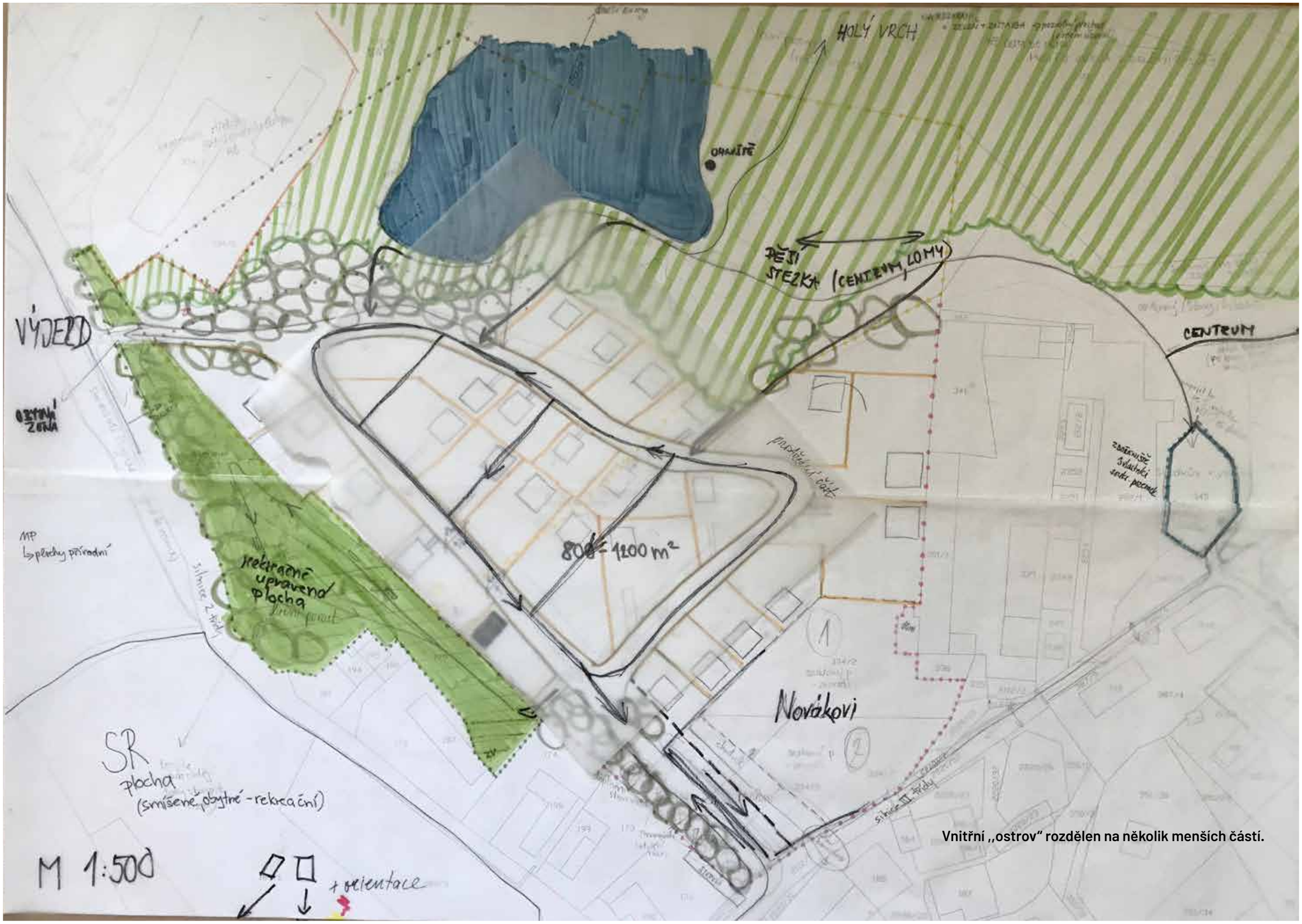

Vnitřní ,,ostrov" rozdělen na několik menších částí.

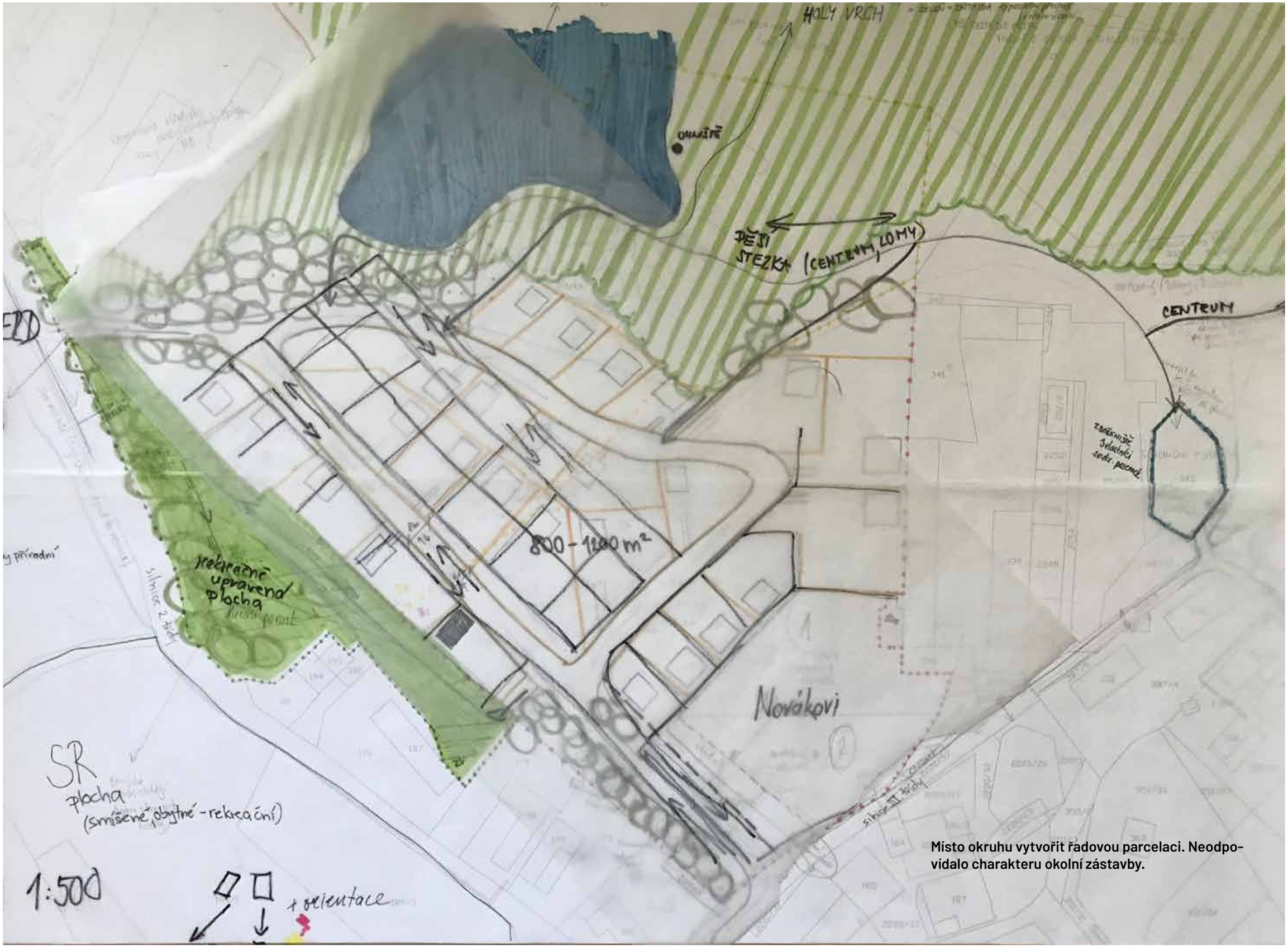

Místo okruhu vytvořit řadovou parcelaci. Neodpovídalo charakteru okolní zástavby.

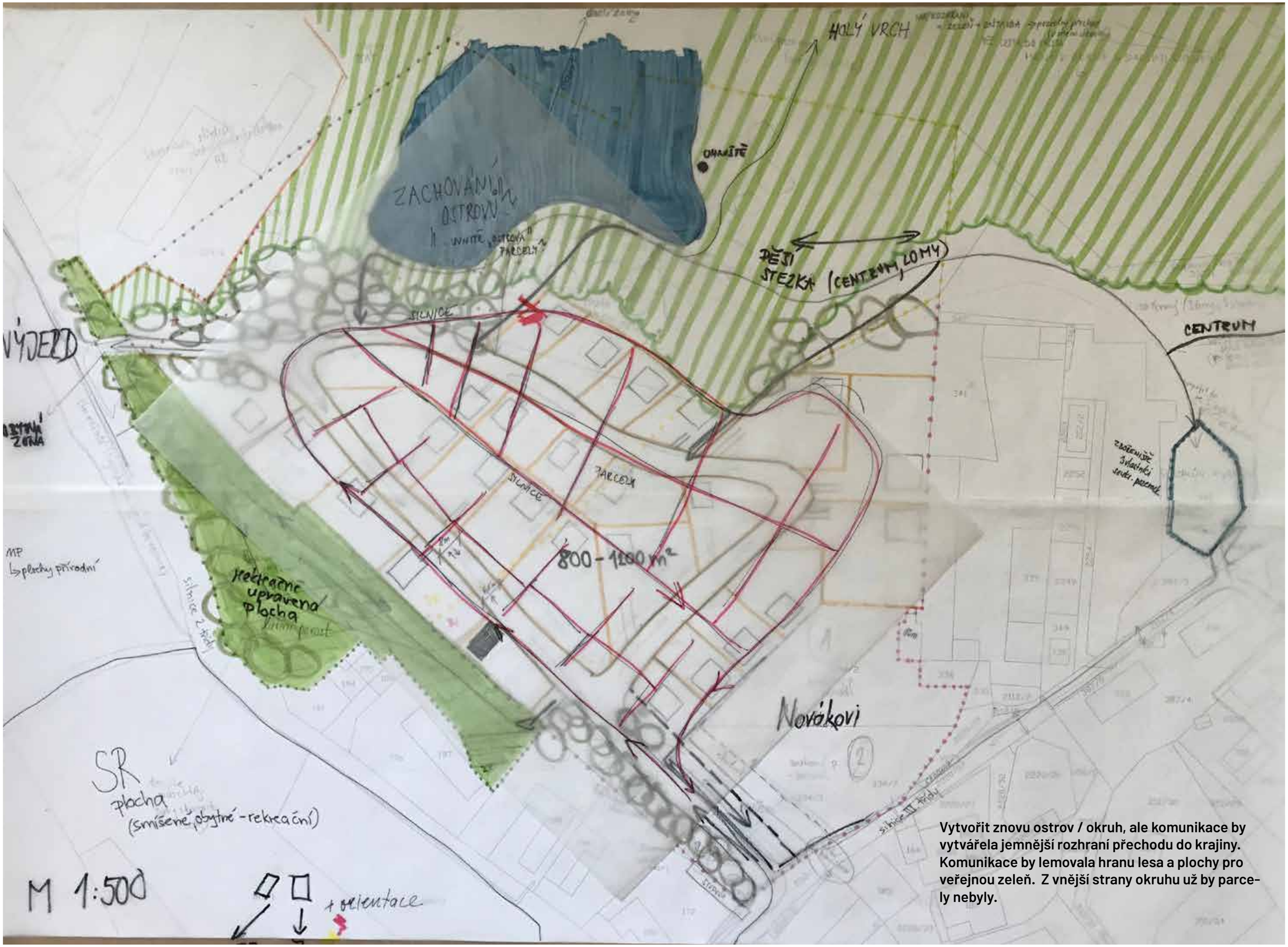

Vytvořit znovu ostrov / okruh, ale komunikace by vytvářela jemnější rozhraní přechodu do krajiny. Komunikace by lemovala hranu lesa a plochy pro veřejnou zeleň. Z vnější strany okruhu už by parcely nebyly.

Vyznačení výškového profilu, celkové velikosti území.
Vytvoření stezky, která podpoří revitalizaci 2 zaniklých toků a prostupnost území.

HLEDÁNÍ TVARU KOMUNIKACE

TURISTICKÁ TRASA – HOLÝ VRCH + BRETSCHNEIDEROVO UCHO + ÚSTA PRA
KULATĚJŠÍ
-VÍC PŘIPOMÍNÁ OSTROV
CENTRUM
511m.n.m.
220m
VNĚJŠÍ PARCELY
(NÁVAZNOST NA NOVÁKOVI)
533m.n.m.
Novákovi
VJEZD
VÝŠKOVÝ PROFIL
-převýšení 22m

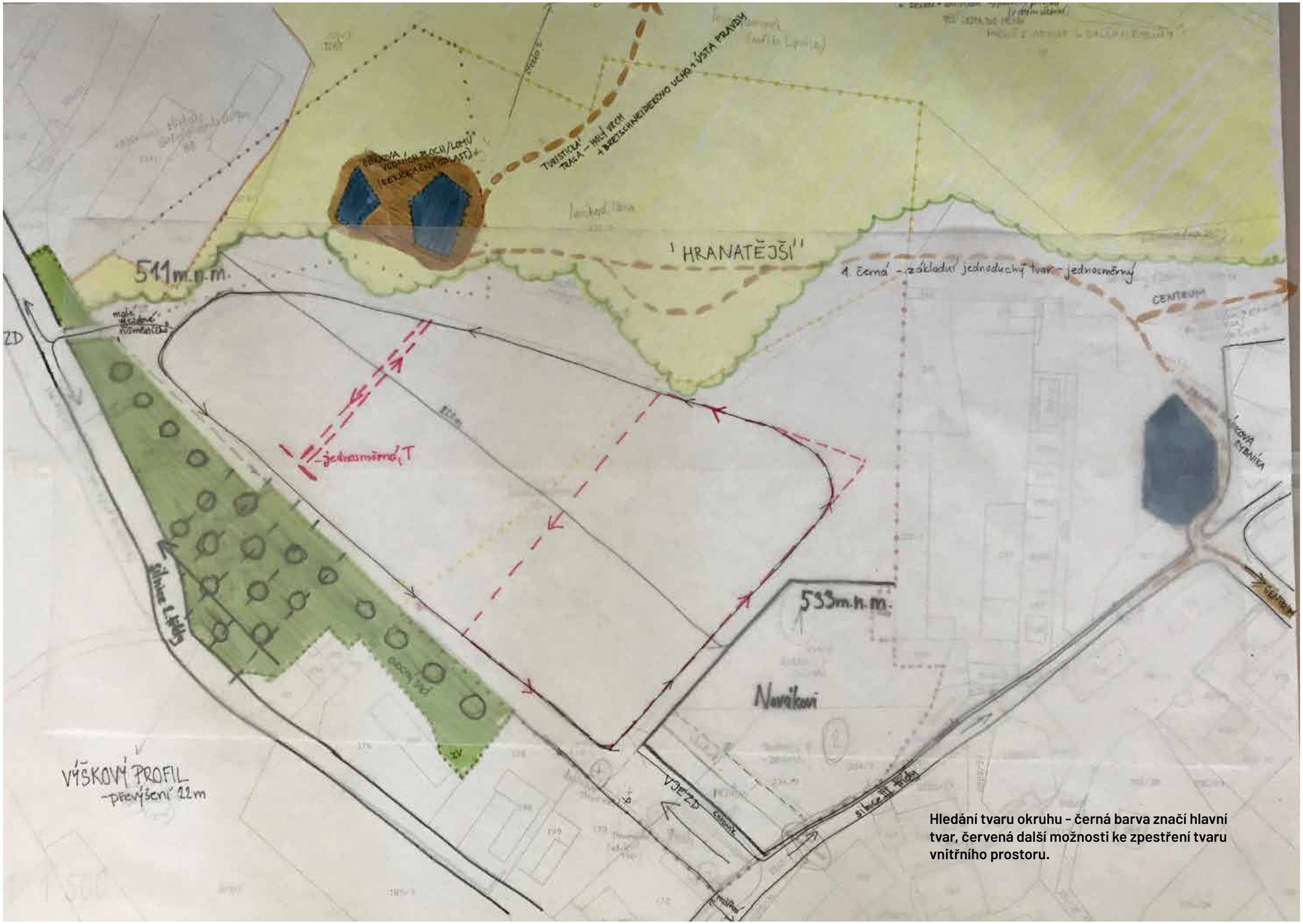

Hledání tvaru okruhu – černá barva značí hlavní tvar, červená další možnosti ke zpestření tvaru vnitřního prostoru.

Hlavní okruh a 2 T-obratiště s výjezdem k lesu.

Hlavní okruh s jedním hlavním průjezdem skrz jeho vnitřní prostor.
Hledání oddělení řešeného území/lokality od hlavní komunikace vedoucí z/do Lipnice. (zelená plocha)
Podle ÚP spadá do funkčního využití veřejné zeleně. Rozhraní Lipnice s krajinou tvoří z velké většiny ovocné sady.

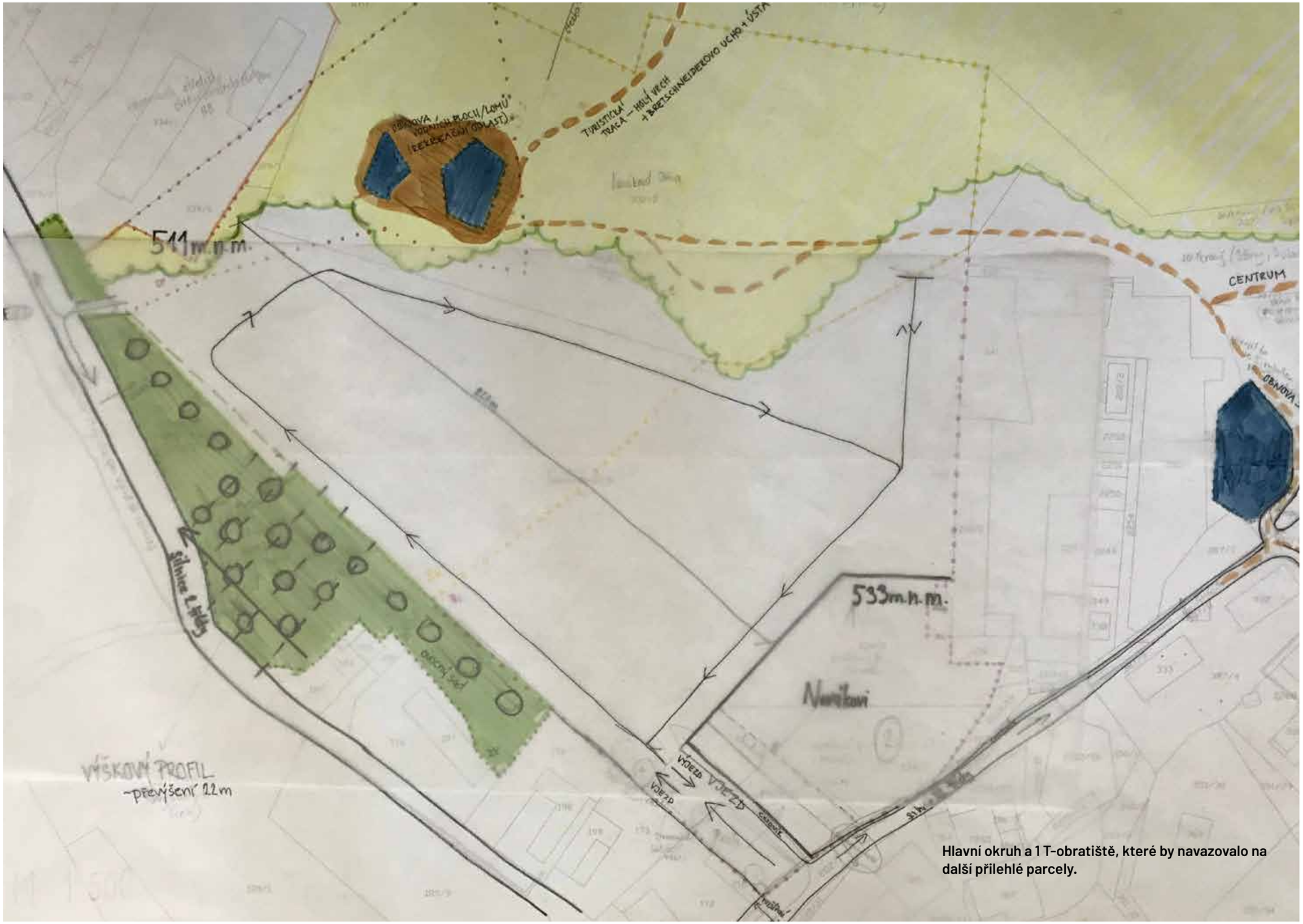

Hlavní okruh a 1 T-obratiště, které by navazovalo na další přilehlé parcely.

Ladislav Žák - ,,Point de vue" (google.cz)

Referenční obrázek - k ,,Point de vue" - kam jsem se jako drobnou civilizační událost rozhodla umístit skupinu bříz, které svou světlostí vytvoří kontrast s ,,tmavým" lesem.

Hlavní okruh, uvnitř nové parcely, na SV s jedním T-obratištěm.
Vytvořen plácek s drobnou civilizační událostí.

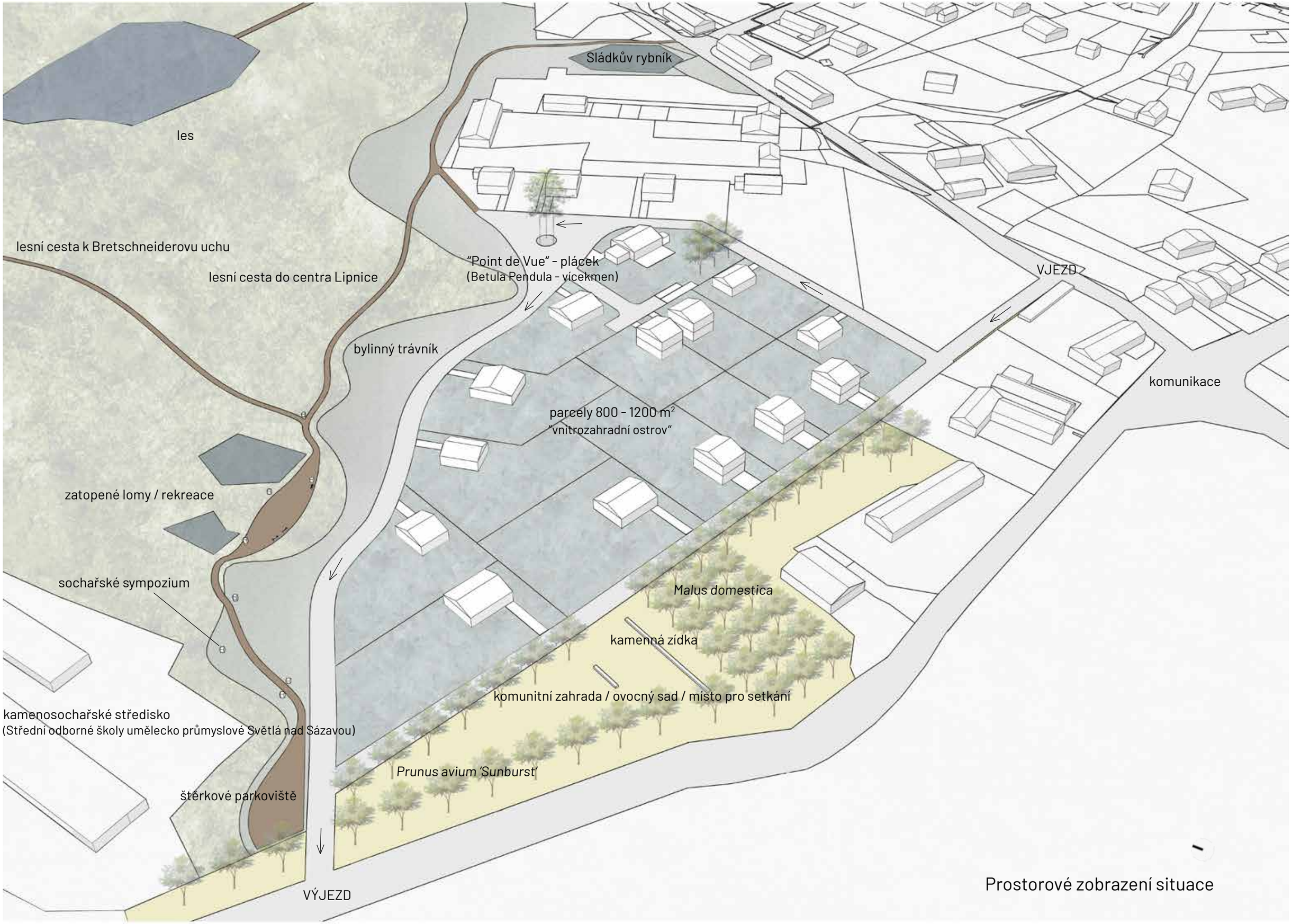

Prostorové zobrazení situace

Ve svém návrhu se věnuji parcelaci místa ležícího na rozhraní města a lipnické krajiny, mezi kamenosochařským střediskem a tamější zástavbou. Svým charakterem umožňuje ideální podmínky pro další zástavbu a místo k bydlení. Husté jehličnaté lesy obklopující ho ze severní strany a jižní komunikace mu vytváří uzavřenější charakter.
Při vytváření jednoduchého uzavřeného okruhu a vznikem vnitřního prostoru v něm, určeného k návrhu nové parcelace jsem se zaměřila především na jeho přechod do krajiny. Zvolená silniční komunikace tak vytváří jemnější rozhraní a tím i jasnější dopravní systém.
Delší rovná severnější komunikace by měla mít na konci svůj cílový "Point de vue". Nějakou drobnou civilizační "událost". Teprve potom má rovná linka v krajině svůj smysl. V okruhu je tedy vysazena skupina 3 světlých bříz vytvářející kontrast s lesem, kde dominují především smrky a borovice a svou jemností podtrhují tak i přirozenější přechod do krajiny.
Komunikace je napojena na pěší stezky a zvyšuje tak možnost aktivit pro budoucí obyvatele lokality.
Navržená stezka umožňuje příjemnější cestu do centra tamější krajinou a také láká obyvatele k navštívení části lipnického triptychu. Dochází i k revitalizaci a zpřístupnění 2 menších lomů, které mohou být pro tamější obyvatele dalším rekreačním místem a pro turisty další zastávkou na cestě poznávání lipnické krajiny. (např. k Bretschneiderovu uchu)
K tomuto místu navrhuji sochařské sympozium, a to nejen z důvodu těžby žuly, ale především kvůli kamenosochařskému středisku střední školy v Lipnici nad Sázavou. Použití místních materiálů a zároveň lokální výroby by mohly zvýšit hodnotu celého území a možná i zájem o studium na této škole. Tématem sympozia by byl již zmíněný spisovatel Jaroslav Hašek a motivy z jeho nejznámějšího díla.
Vzhledem k rozloze lokality vytvářím na rozhraní mezi hlavní komunikací a územím komunitní zahradu, která může sloužit nejen k setkání místních obyvatel. Jsou zde umístěny i menší žulové zídky s možností sezení.
Rozhraní mezi krajinou a Lipnicí je z velké části tvořeno ovocnými sady. Rozhodla jsem se tento fenomén podpořit a z komunitní zahrady vytvořit zároveň ovocný sad, kde rozmístění dřevin vytváří uzavřenější a soukromější prostor.

Nově navržené parcely jsou umístěny především uvnitř komunikačního okruhu. Rodinné domy jsou umístěny v rámci jednotlivých pozemků blíže ke komunikaci, a tím vytváří "vnitrozahradní ostrov". Velikosti jednotlivých parcel odpovídají 700 – 1200m2. Příjezdové cesty na pozemky jsou dimenzovány minimálně pro 2 osobní auta. Pro toto území jsou navrženy 2 typy domů – 10x12m a 8x10m. V rámci území jsou umístěny na severní straně, kde jsem jižní stranu ponechala kvůli Slunci a světlu především pro obývací pokoje, terasy a výhledy do zahrady.
Nová zástavba by měla především respektovat a zohledňovat již stávající charakter Lipnice. Střecha by měla být spádová, nejlépe sedlová nebo valbová. Podlažnost jednotlivých rodinných domů by měla být max. 1-2 podlaží s podkrovním prostorem. Na garáže nebo přístřešky může být využita technologie extenzivních vegetačních střech. Zohledněna je i výška plotu a to maximálně do 1m s využitím kamenných nebo dřevěných materiálů.
Samotný komunikační okruh neobslouží pouze 2 parcely v těžišti pozemku, a proto je navržena krátká slepá ulička s T-obratištěm.
Pozemek leží v mírném svahu, a odvodnění je řešeno z velké části přirozeným zásakem do terénu v nejnižších polohách území s travnatou plochou. Dále je voda z komunikace svedena drenážní trubkou do sadové zahrady a zadržována kamennými zídkami tak, aby ovocné stromy mohly vodu pojímat.

Doprava je navržena v režimu obytné zóny a vjezd i výjezd na území je řešen jednosměrnou komunikací.

Celý návrh by měl respektovat lipnickou krajinu i sídlo, kde by došlo ke zvětšení kapacit pro příjemné bydlení.

NÁVRH

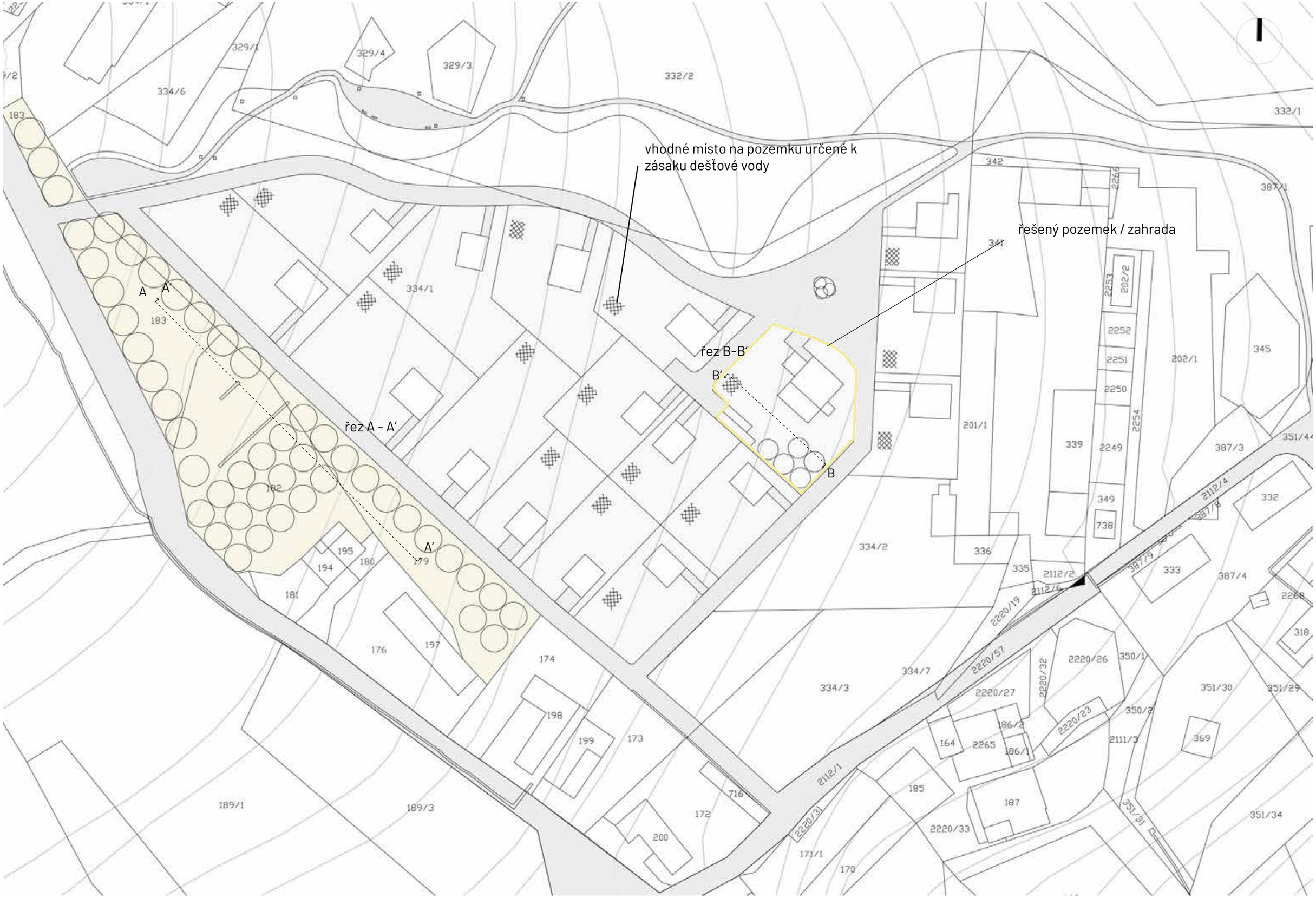
vhodné místo na pozemku určené k zásaku dešťové vody
řešený pozemek / zahrada
řez A - A′
řez B-B′
A
A′
B
B′
329/1
329/4
329/3
332/2
332/1
334/6
334/1
334/2
334/3
334/7
342
341
2266
2253
202/2
2252
2251
2250
2254
202/1
345
201/1
339
2249
387/3
351/44
2112/4
387/8
332
349
738
336
335
2112/2
2112/5
387/9
333
387/4
2220/19
2220/57
2220/32
2220/26
350/1
2220/27
2220/23
350/2
351/30
351/29
186/2
186/1
164
2265
2111/3
369
2112/1
185
187
2220/33
351/31
351/34
2220/31
171/1
170
716
172
200
173
199
198
174
197
176
189/1
189/3
181
194
195
180
179
182
183
318
2268

Situace

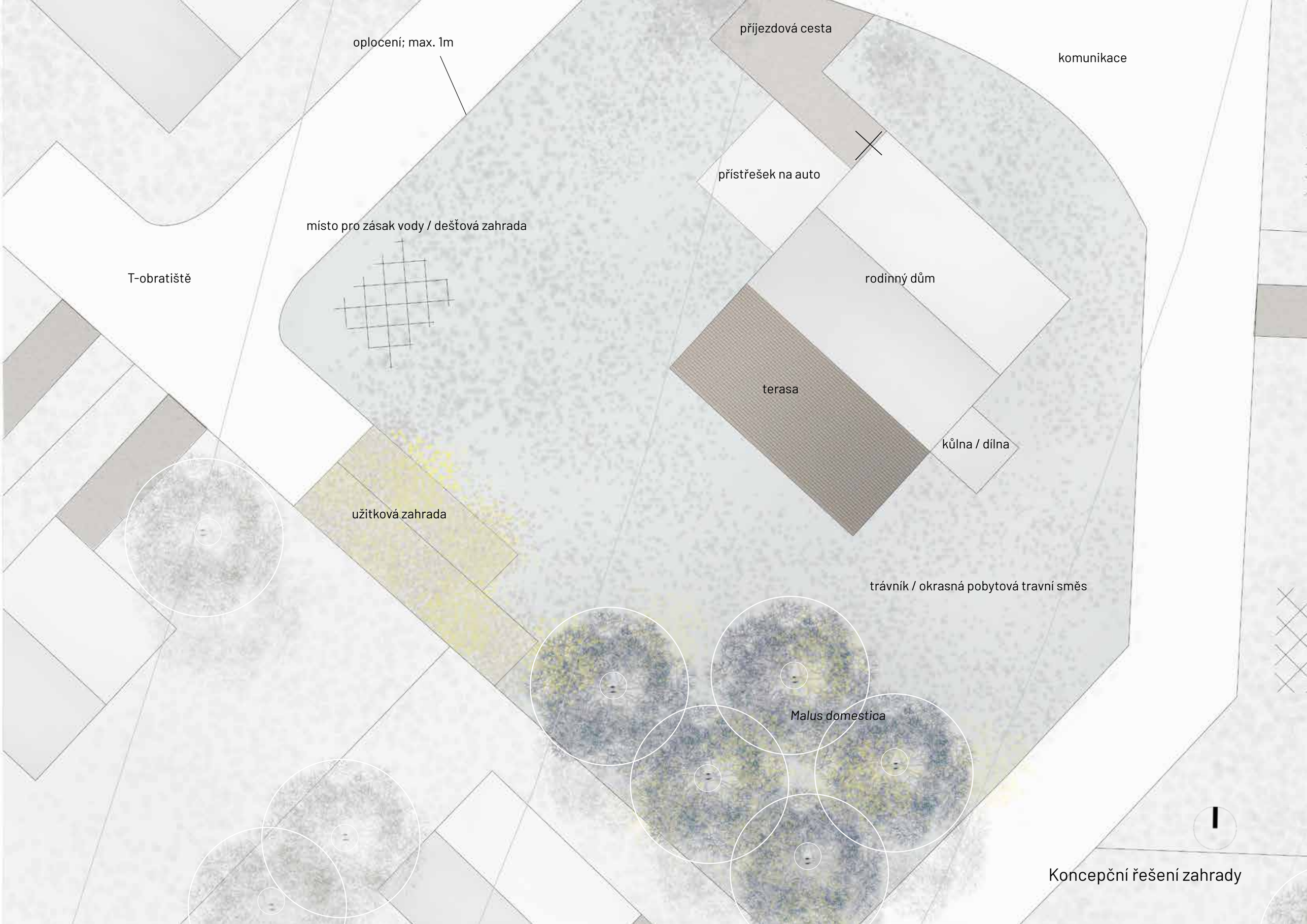

Koncepční řešení zahrady

Při koncepčním řešení zahrady jsem zohledňovala vhodná místa pro umístění užitkové zahrady, místa pro vsak vody, kolny/dílny, terasy a místa pro garáže nebo přístřešky. Při návrhu jsem se soustředila především na svažitost terénu a orientaci světových stran. Rodinný dům je umístěný na severo-východní straně pozemku s kůlnou/dílnou napojenou na dům. Terasa je umístěna na jižní straně pozemku s výhledem na užitkovou zahradu a malý ovocný sad. Místo pro vsak a zadržení vody se nachází na jednom z nejnižších míst v celé zahradě a ve velké blízkosti užitkové zahrady. Přístřešek určený vozidlům je napojený na příjezdovou cestu na pozemek dále od domu z důvodu požární bezpečnosti. Z hlediska větru je v závětrné straně.

Perspektiva řešeného pozemku / zahrady

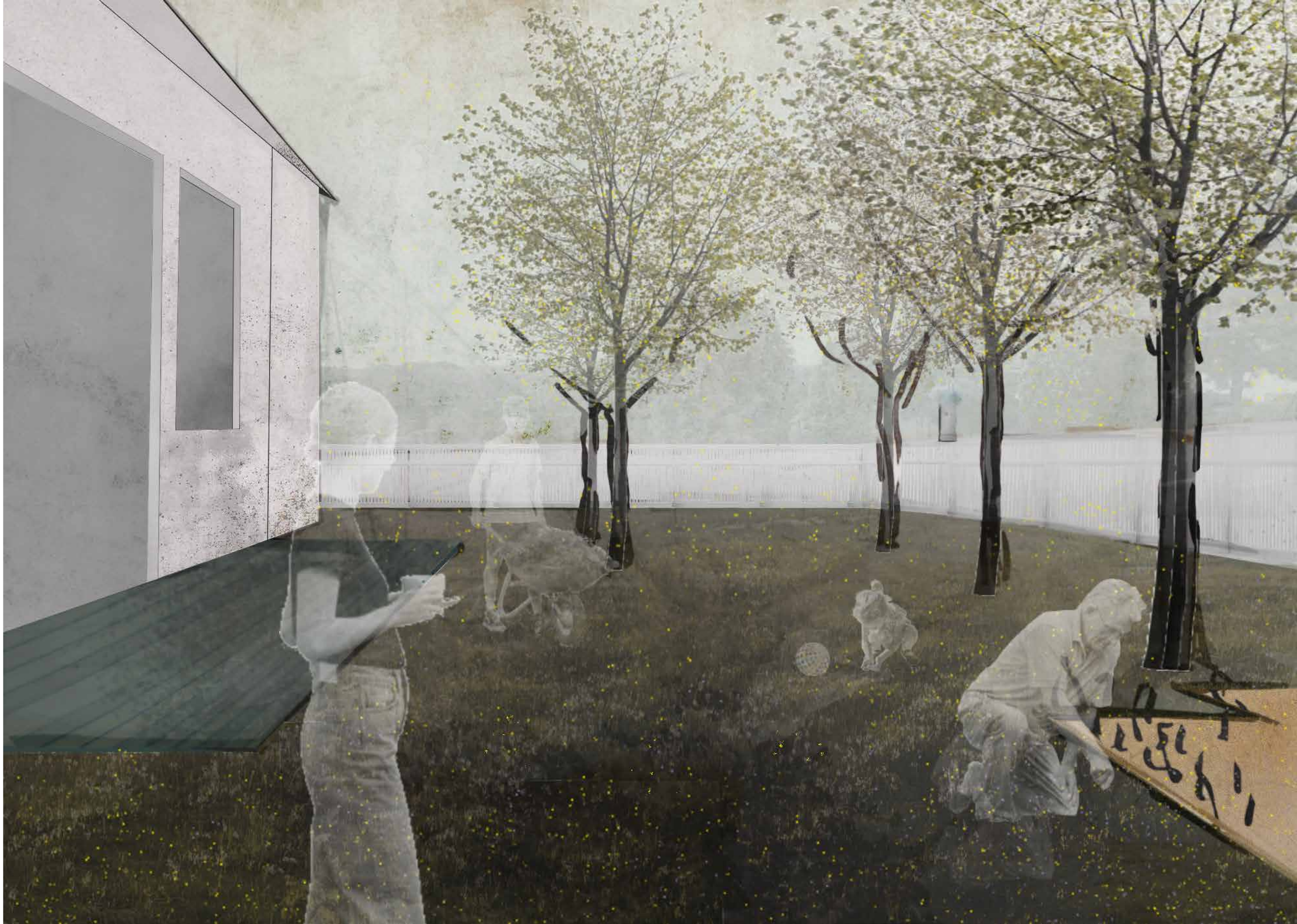

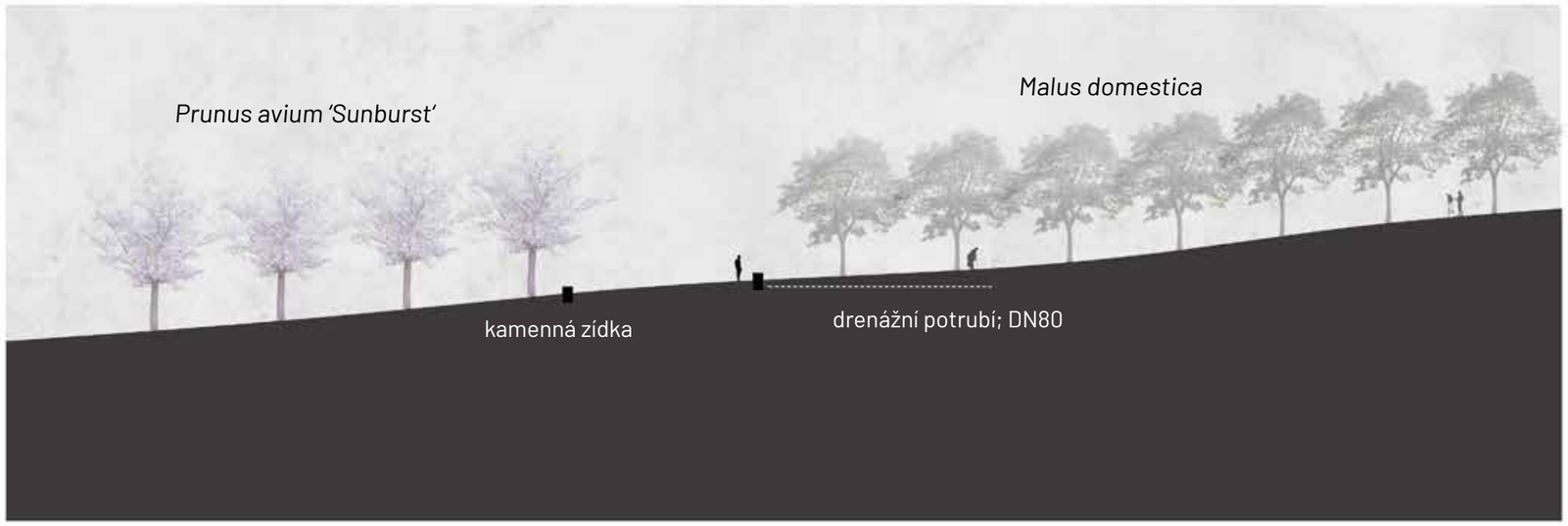

Řez A - A' ovocným sadem

Voda z přilehlých okolních komunikací je zasakována přes štěrkové podloží v nejnižších místech území nebo je drenážním potrubím sváděna za kamennou zídku v ovocném sadu, která ji zadržuje a poté je pojímána kořeny stromů.

Řez B - B' navrhovanou zahradou

Pozemek leží v mírném svahu a odvodnění je řešeno z velké části přirozeným zásakem do terénu. Voda stéká do nižších míst na pozemku do tzv. dešťové zahrady.

Navržena je terénní prohlubeň, do které je svedena srážková voda ze střech, chodníků a zpevněných ploch, které se pak vsakují do okolní půdy a neodtékají pryč z daného pozemku.
Voda je zadržována a v prohlubni vysázené rostliny slouží jako filtr a obecně je zvyšována retenční schopnost území.

Dešťová voda může být poté využita k zavlažování trávníku nebo užitkové zahrady.

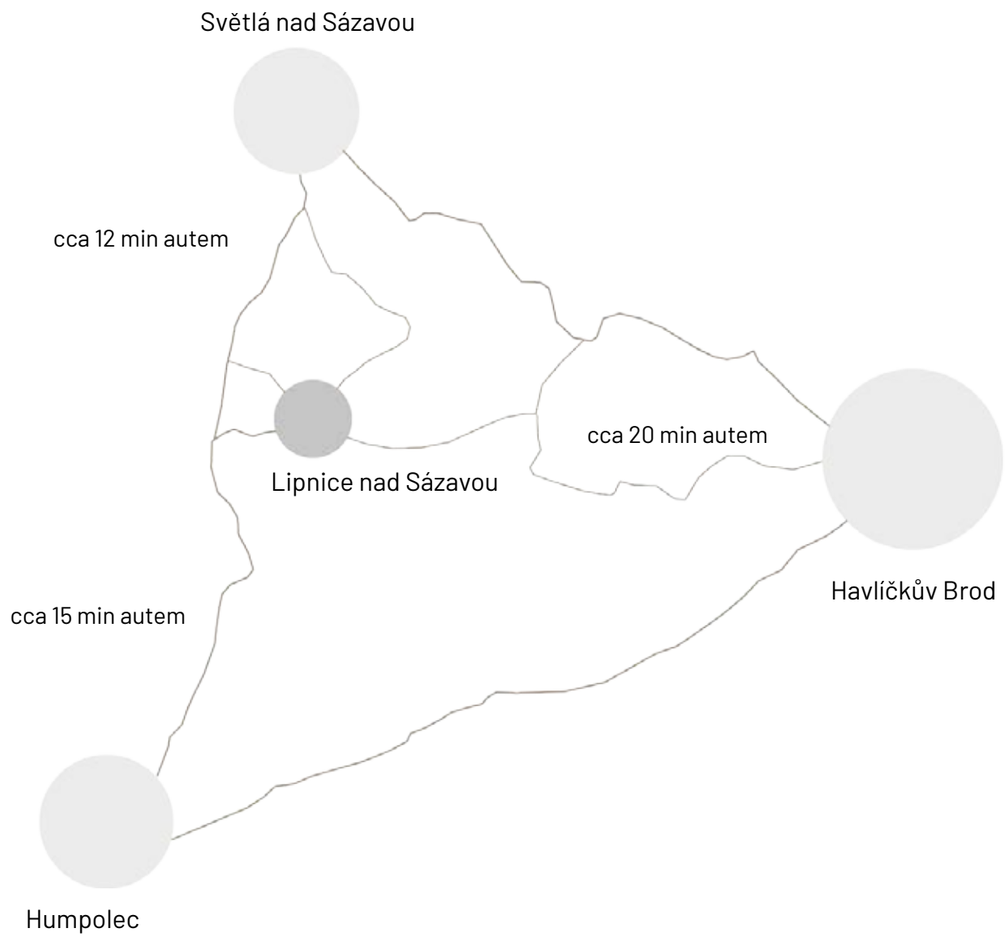

Schéma dopravní dostupnosti
Lipnice nad Sázavou leží v obklopení 3 měst (S - Světlá nad Sázavou, J - Humpolec, V - Havlíčkův Brod). A již od středověku je střediskovou obcí.

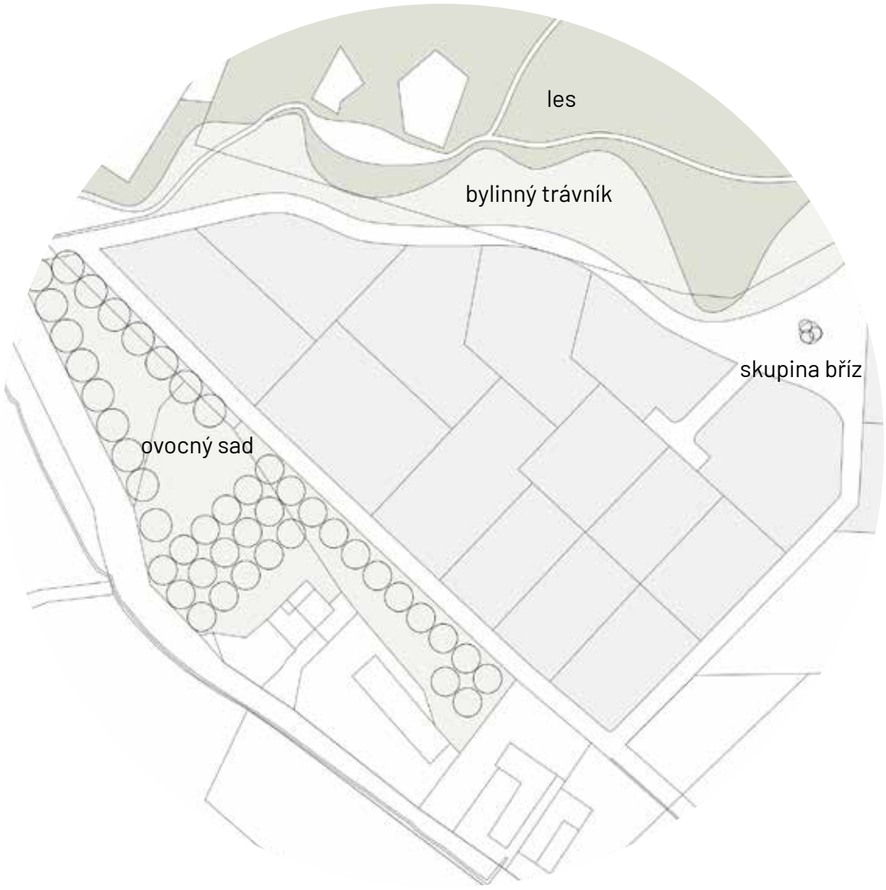

Schéma okolní zeleně
Celé území je obklopeno velkými plochami zeleně a vytváří tak příjemnější místo pro bydlení.

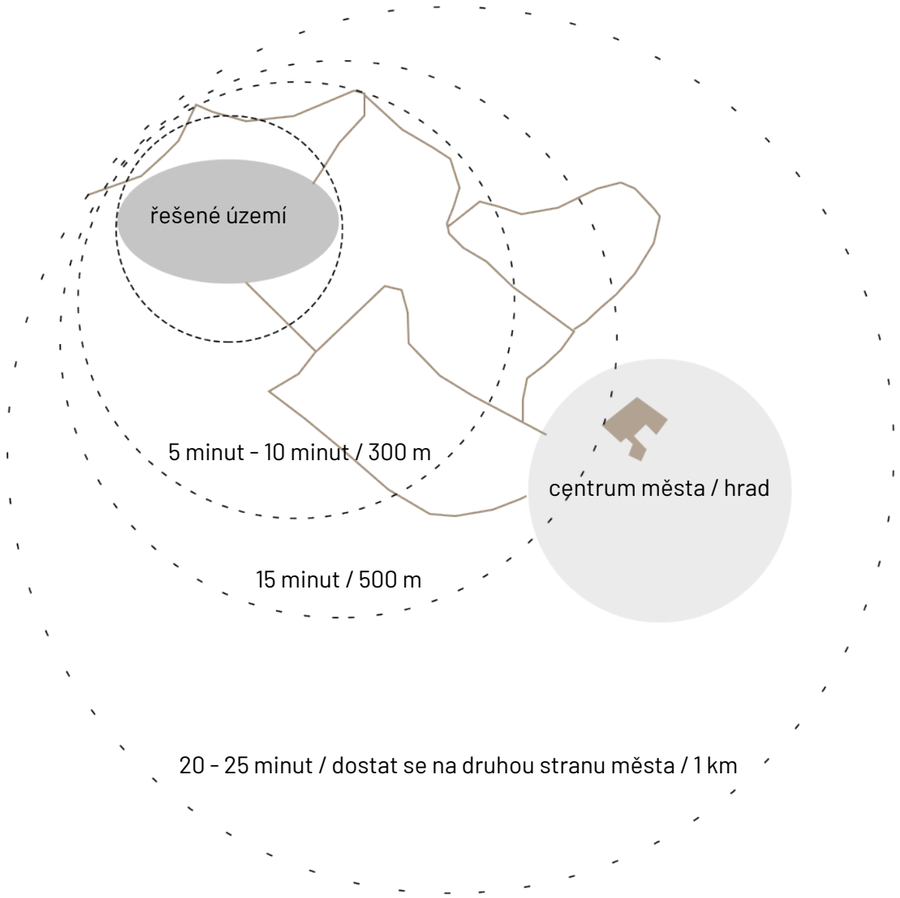

Schéma pěší dostupnosti od lokality do centra města
Z místa se dá dostat pěšky až na druhý konec města. Vše je v dostupné docházkové vzdálenosti.